

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК «СОФІЇВКА» НАН УКРАЇНИ У 2013 РОЦІ

Національний дендрологічний парк «Софіївка» — видатний пам'ятник садово-паркового мистецтва кінця XVIII — початку XIX століть світового значення, пам'ятка паркобудування й архітектури України, занесений до державного реєстру національного культурного надбання (схваленого рішенням Колегії Держкоммістобудування України 23.12.93 р. № 12 на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.92 р. № 466), музей природи і садово-паркового мистецтва. Колекції рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 № 73 внесені до реєстру Національного надбання. Згідно з указом Президента України від 28.02.2004 № 249/2004 «Про надання дендрологічному парку «Софіївка» НАН України статусу національного» парк іменується Національний дендрологічний парк «Софіївка» Національної академії наук України.

НДП «Софіївка» НАНУ є єдиним в Черкаській області та одним з небагатьох у Правобережному Лісостепу України центрів мобілізації та акліматизації рослинного різноманіття, навчально-виховною базою для студентів, провідною установою в галузі садово-паркового будівництва та туристичною установою.

Основні напрями діяльності дендропарку:

- вивчення природної та культурної флори Правобережного Лісостепу України;
- збереження в штучних умовах у зоні південної частини Правобережного Лісостепу України біорізноманіття рослин, в тому числі рідкісних і зникаючих видів, а також насаджень і ландшафтних композицій парку;
- проведення науково-дослідних робіт у галузі інтродукції і акліматизації рослин і охорони рослинного світу, а також розробка питань ландшафтного паркобудування на базі дендропарку;
- розробка технологій розмноження найбільш цінних видів рослин і впровадження їх в культуру;

- науково-просвітна робота в галузі ботаніки і охорони природи, декоративного садівництва і ландшафтно-архітектури.

З цією метою співробітники дендропарку вивчають, аналізують та узагальнюють досягнення дендрології та садово-паркового мистецтва, визначають можливості їх використання в умовах дендропарку та інших парках України.

Національний дендрологічний парк «Софіївка» науково-дослідний інститут НАН України використовується для навчальної практики студентів вузів, учнів спеціальних навчальних закладів і загальноосвітніх шкіл, а також для культурного відпочинку, туристичного і екскурсійного обслуговування відвідувачів.

Структурними підрозділами дендропарку є наукові відділи:

1. Дендрології, інтродукції, паркобудівництва та екології рослин (з лабораторією ландшафтного дизайну та проектування, насінневою лабораторією та підрозділом дендрології);
2. Репродуктивної біології рослин та впровадження (з лабораторією захисту рослин та дослідно-виробничим розсадником);
3. Фізіології, селекції, генетики і біотехнології рослин (з лабораторією мікроклонального розмноження рослин);
4. Трав'янистих рослин природної та культурної флори (з науковим гербарієм і підрозділом квітниківів).

У 2013 році співробітники Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України працювали над виконанням чотирьох науково-дослідних тем, дві з яких є фундаментальними, а дві — прикладними. У процесі їх виконання отримано наступні найвагоміші результати:

За темою «Теоретичні основи моніторингу, таксації та інвентаризації багаторічних насаджень в історичних парках України».

- На основі ретроспективного огляду літературних джерел та архівних матеріалів виділено основні напрямки щодо утримання та реконструкції ландшафтних композицій Національного дендрологічного

парку «Софіївка» НАН України (чл. - кор. НАН України Косенко І. С.);

- За завданням адміністрації парку «Софіївка» на основі даних моніторингу і досвіду створення та утримання садово-паркових композицій розроблено і впроваджено концепції реконструкції ділянок «Партерного амфітеатру», «Площі зборів», ділянки поблизу павільйону «Фазанник», «Острова Ітака» та ін. (чл. - кор. НАН України Косенко І. С., Музика Г. І., Діденко І. П., Грабовий В. М. та ін.);
- Розроблено методичні рекомендації зі створення високодекоративних й екологічно ефективних насаджень у історичних парках України, рекомендації щодо інвентаризації, таксації та моніторингу насаджень історичних парків України та рекомендації щодо добору екологічного і антропоотолерантного асортименту декоративних рослин для створення довговічних насаджень (чл. - кор. НАН України Косенко І. С., Музика Г. І., Пономаренко В. О., Грабовий В. М., Собченко В. Ф. та ін.);
- Узагальнено досвід мобілізації представників роду *Corylus* L. в Національному дендропарку «Софіївка» НАН України, встановлено, що сьогодні зібрана в парку колекція є найбільшим в Україні фондом генетичних ресурсів роду *Corylus* L. Запропоновано шляхи використання цього генетичного фонду для прикладних розробок з метою задоволення потреб населення на ринку садивного матеріалу, а також основні принципи використання представників цього роду в озелененні урбанізованих територій (чл. - кор. НАН України Косенко І. С.);
- Розроблено концепцію освоєння і озеленення нової території у пониззі р. Кам'янка, як буферної зони до історичної частини Національного дендрологічного парку «Софіївка» на площі 10,2 га та проведено її функціональне зонування, де планується створити різнопланові етнокультурні експозиції садів з метою зниження надзвичайно великого антропогенного навантаження на історичну зону парку (чл. - кор. НАН України Косенко І. С., Музика Г. І.);

За темою «Теоретичні основи регенераційних процесів у представників моноєційних і гермафродитних деревних рослин *in vivo* та *in vitro*».

- З'ясовано видоспецифічність культивування різних, введених *in vitro*, рослин (Опалко А. І., Небиков М. В., Колдар Л. А.);
- підібрано живильні середовища для індукування гомогенезу та ризогенезу 16 таксонів (Опалко А. І., Небиков М. В., Колдар Л. А.);
- розроблено технологію мікроклонального розмноження для чотирьох видів *Sorbus* L. (*S. intermedia*

(Ehrh.) Pers; *S. aucuparia* L., *S. aria* (L.) Crantz.; *S. xthuringiaca* (Ilse) Fritsch); *Prunus laurocerasus* L.; *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill (Небиков М. В., Колдар Л. А.).

- З'ясовано зв'язки між регенераційною здатністю рослин *in vivo* і метеорологічними умовами, в яких ростуть маточні рослини-донори експлантів. Доведено, що регенераційний потенціал більше залежить від температури повітря, ніж від кількості опадів і гідротермічного коефіцієнта (Опалко А. І., Опалко О. А., Кучер Н. М., Адаменко В. Д.).

За темою «Оптимізація розмноження та вирощування авто- та алохтонних трав'янистих багаторічників в умовах Правобережного Лісостепу України».

- На основі аналізу літературних джерел, архівних матеріалів та творів образотворчого мистецтва (квіткових натюрмортів) XVIII–XIX століття складено перелік видів трав'янистих рослин, які використовувались в озелененні історичних парків і є перспективними для використання в Національному дендрологічному парку «Софіївка» відповідно до концепції повернення парку його первісного вигляду (Куземко А. А.).
- Оновлено асортимент малорічних трав'янистих рослин для квіткового оформлення згідно нової концепції реконструкції та відновлення первісного вигляду історичного ядра дендропарку «Софіївка» (Діденко І. П., Ковальчук Т. Д.).
- Здійснено інвентаризацію представників колекції трав'янистих багаторічників Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України з паралельним визначенням та уточненням назв рослин. Встановлено, що станом на 1.11.2013 колекція інтродукованих трав'янистих рослин нараховує 1003 види та внутрішньовидові таксони, які належать до 63 родин та 230 родів (Швець Т. А., Куземко А. А., Чіков І. В., Чеканов М. М., Гончарук Л. Л.).

За темою «Біологічні основи інтенсифікації технологій вирощування та впровадження інтродукованих малопоширених і горіхоплідних рослин у розсадниках Правобережного Лісостепу України»:

- З метою отримання нових форм та гібридів фундуку проведено селекційну роботу по запиленню перспективних сортів: Корончатий, Морозівський, Долинський, Футкурамі, Караманівський, Лозівський кулястий, Давидівський, Боровський, Черкеський-2, Лозівський урожайний, Шедевр, Бадіус, Степовий, Дохідний, Пиріжок, Фундук-85, Обільний, Україна-50, Болградська новинка, Перемога, Зоринський, Лозівський булавовидний,

Дар Павленка, Жовтневий, Фундук-45, Дарунок юннатам, Дагаманівський, Свічковий пилковим матеріалом *Corylus chinensis* Franch., *C. avellana* L., *C. avellana* «Fuscorubra» та пилом сортів фундука з цінними господарськими ознаками (Лозівський Урожайний, Україна-50, Обільний, Дохідний)) із встановленням ізоляторів в кількості 560 шт. (чл.-кор. НАН України Косенко І. С., Балабак О. А.);

- Отримано насіння фундука нових гібридних комбінацій та здійснено посів в гряди для подальшого дорожчування з вивченням та визначенням біометричних показників, що є основою для добору нових форм та гібридів (чл.-кор. НАН України Косенко І. С., Балабак О. А.);
- Отримані гібриди F1 від схрещувань *Corylus chinensis* Franch. × *Corylus avellana* «Fuscorubra», здійснених в 2006 р., досягли генеративного віку і вступили в пору плодоношення. Встановлено біометричні, господарські та декоративні ознаки гібридів та їх відмінності від материнських рослин (чл.-кор. НАН України Косенко І. С., Балабак О. А.);
- Завершено дослідження еколого-біологічних особливостей троянд групи патіо при культивуванні їх в умовах Правобережного Лісостепу України (Дениско І. Л.).

Результати наукових досліджень знайшли впровадження на території парку, а також за його межами.

Зокрема, відділом дендрології, інтродукції, паркобудівництва та екології рослин згідно затвердженого плану посадок у парк висаджено понад 3,5 тис. шт. дерев і кущів у тому числі: магнолії, дуб звичайний, тую гігантську, сосну звичайну, бук лісовий, березу повислу, ялину звичайну, самшит вічнозелений, ялівець, магонію падуболисту, барбарис та ін.; проведено планову реконструкцію паркових насаджень кварталів № 3,14,26,28 та інших; визначено напрямки реконструкції та етапність проведення робіт, створено стійке газонне покриття у відповідності до нових екологічних умов та проведено посадки деревних рослин; продовжено роботи щодо реконструкції Партерного Амфітеатру, проведено вирубку аварійних і малоцінних самосійних дерев, понижено пеньки, проведено комплекс робіт щодо пластики рельєфу та створено газон площею 1,2 га, виконано ремонт бордюру з самшиту (підсаджено 1500 шт.); поблизу Павільйону Фазанник видалено самосійні зарості з вільхи, клена та ясена. Проведено комплекс робіт щодо геоластики рельєфу розкорчованої ділянки та створено новий газон площею 0,35 га. По схилу дамби Верхнього ставу посаджено

25 саджанців ялини звичайної; видалено зарості деревозгубника та відновлено газон на площі 0,15 га, розріджено підлісок північного схилу Єлисейських полів та прорізано оглядові вікна.

Відділом трав'янистих рослин природної та культурної флори здійснено озеленення будівель та експозиційних ділянок парку: вертикальне озеленення головного корпусу рослинами: *Pelargonium peltatum* в кількості 159 шт., *Petunia* × *hybrida* — 159 шт.; будівлі адміністративного корпусу *Pelargonium peltatum* в кількості 20 шт., *Petunia* × *hybrida* — 35 шт., Магазину «Флора» *Pelargonium peltatum* — 24 шт.; здійснено озеленення експозиційних ділянок Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України: Клумби на острові «Анти-Цирцеї» рослинами *Begonia semperflorens* — 232 шт., *Tagetes patula* 'Чемпіон оранж' — 170 шт., *Cineraria maritima* 205 шт.; *Ageratum houstonianum* 230 шт.; *Cheiranthus* × *hybrida* 'Скарлет Беддер' — 180 шт., *Bellis perennis* Супер Енорма 'Ред Болл' — 320 шт.; *Pelargonium peltatum* — 65 шт., *Canna* × *generalis* 'Америка' — 193 шт.; *Viola wittrociana* 'Швейцарська Гіганська', 'Коронейшн Голд', 'Ринеголд' — 670 шт.; *Viola wittrociana* 'Швейцарська Гіганська', 'Лаура' — 370 шт.; клумби на «Партерному амфітеатрі» рослинами *Petunia* × *hybrida* — 325 шт., *Cineraria maritima* × 300 шт.; *Tagetes patula* — 3100 шт., *Salvia splendens* — 2200 шт., *Sedum spectabile* — 152 шт.; *Cheiranthus* × *hybrida* 'Оранж Беддер', 'Скарлет Беддер' — 400 шт.; клумби на Площі зборів: *Cineraria maritima* — 700 шт., *Tagetes patula* — 570 шт., *Irezine herbstii* — 550 шт., *Petunia* × *hybrida* — 150 шт.; *Viola wittrociana* 'Швейцарська Гіганська', 'Коронейшн Голд', 'Ринеголд', 'Clear crystals', 'Лайт Блю', 'Спайс Блю' — 1030 шт.; *Bellis perennis* 'Вайт Болл', 'Роуз Болл' — 430 шт.; Клумби на вхідній зоні з вул. Київської: *Primula acaulis* (L.) Hill — 20 шт., *Tulipa* sp. — 150 шт.; клумб на вході з вул. Київської — *Primula acaulis* (L.) Hill — 300 шт.; *Viola wittrociana* 'Швейцарська Гіганська' 'Вайт Леди', 'Лаура' — 650 шт.; *Tagetes patula* — 130, *Petunia* × *hybrida* — 434 шт., *Petunia* × *hybrida* — 684 шт.; *Chrysanthemum coreanum* (H. Lév. & Vaniot) Nakai — 140 шт., *Bellis perennis* Супер Енорма, 'Роуз Болл' — 330 шт., клумб на адміністративно-науковій зоні — *Canna* × *generalis* 'Америка' — 70 шт., *Dahlia cultorum* — 250 шт., *Tagetes patula* — 780 шт., *Ageratum houstonianum* — 300 шт.; *Myosotis* × *hybrida*

‘Блю Вікторія’ — 900 шт., *Bellis perennis* Супер Енорма ‘Вайт Болл’ — 260 шт., клумб на «Меморіальній зоні загиблим воїнам» *Bellis perennis* Супер Енорма ‘Вайт Болл’ — 260 шт., *Tagetes patula* — 300 шт.; чаші у «Храмі Посейдона» *Viola × wittrocriana* — 150 шт., *Petunia × hybrida* — 18 шт., *Canna × generalis* ‘Америка’ — 15 шт., *Pelargonium peltatum* — 24 шт., чаш біля Павільйону Флори *Pelargonium peltatum* — 48 шт., *Petunia × hybrida* — 18 шт.; чаш на вході з вул. Садової: *Agave americana* L. — 4 шт.; чаш біля Ахеронтійського озера: *Begonia semperflorens* — 48 шт., *Tradescantia fluminensis* — 18 шт.; здійснено озеленення план-карти на Головній алеї *Pelargonium peltatum* — 46 шт., *Tagetes patula* — 100 шт.; проведено реконструкцію насаджень на Кам’яній гряді, а саме, було висаджено мальву рожеву махрову ‘Чатерз Міксд’, в кількості 200 шт., фізаліс ‘Земляничний’ — 200 шт.; створено нові клумби у верхів’ї о. Ітака, де висаджено 334 шт. *Sedum album* L., 185 шт. *Sedum acre* і 60 шт. *Sedum sexangulare* L.; на Єлисейських полях вздовж р. Кам’янки створено 2 клумби, де висаджено 310 шт. *Hemerocallis hybrida*; створено масив напроти гроту Сцилли, де висаджено *Hemerocallis fulva* L. у кількості 970 шт., створено нову клумбу напроти гроту Каліпсо, де висаджено 3 види роду *Hosta* у кількості 480 шт. у басейні «Храму Посейдона» на Площі зборів було посаджено три сорти *Nymphaea × hybrida*; створено додаткову ділянку для розмноження прибережно-водних рослин на інтродукційній ділянці ім. В. В. Мігіна, де висаджено: *Scirpus tabernaemontani* ‘Zebrinus’, *Juncus effusus* ‘Spiralis’, *Pistia stratiotes* L., *Eichornia crassipes* (Mart.) Solms. Крім того, результати науково-практичної роботи відділу трав’янистих рослин природної та культурної флори за темою «Оптимізація розмноження та вирощування автохтонних трав’янистих багаторічників в умовах Правобережного Лісостепу України», що виконується в Національному дендрологічному парку «Софіївка» НАН України, впроваджені в ботанічному саду Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, в Ботанічному саду Львівського Національного університету ім. І. Франка та дендропарку «Олександрія». Передано садивний матеріал для дитячих садків, шкіл, районної та міської лікарні, а також здійснено спонсорську та благодійну допомогу рослинами для різних установ м. Умані та інших населених пунктів.

Відділом фізіології, генетики, селекції та біотехнології рослин поповнено експозиційну ділянку відділу, на якій висаджено рослини, для яких розроблено повний цикл технологічних прийомів мікроклонального розмноження від введення *in vitro* до отримання адаптованого до умов *ex vitro* садивного матеріалу; висаджено в умови адаптації 342 рослин-регенерантів, підготовлено для реалізації 350; висаджено на ділянку «Помологічний сад» рослини двох видів *Amelanchier*, *Amygdalus nana* L., чотирьох видів *Crataegus*, семи видів і різновидів *Malus*, три види *Padus* і *Photinia villosa* (Thunb.) DC.; висаджено у 33 квартал НДП «Софіївка» НАНУ рослини 22 видів і форм роду *Sorbus* L., 19 видів і форм *Malus*, семи видів, різновидів і сортів *Crataegus*, двох видів *Padus*, 12 видів, різновидів, сортів і форм *Pyrus*, *Photinia villosa* та *Padus asiatica* Kom. у загальній кількості 30 шт.; до відділу репродуктивної біології рослин НДП «Софіївка» НАН України передано 18 гібридних рослин роду *Yucca* L.

Відділом репродуктивної біології рослин та впровадження апробовано різні способи розмноження горіхоплідних культур у різні строки при виконанні зимового щеплення фундуків сортів: ‘Україна-50’, ‘Пиріжок’, ‘Дар Павленка’, ‘Дарунок юннатам’, ‘Зюйдівський’, ‘Шедевр’, ‘Нобіліе’, ‘Вересневий’ (0,75 тис. шт.) та декоративних форм ліщини ‘Скрученолиста», ‘Розсіченолиста», ‘Червонолиста» (0,4 тис. шт.); за технологією, розробленою співробітниками відділу, заготовлено та висаджено у відкритий ґрунт на поля розсадника 43,8 тис. шт. живців 50 таксонів листяних порід та проводився догляд 90,5 тис. шт. окулянтів декоративних і плодкових культур, щеплених вічком, на площі 4,8 га. Також підготовлено і висаджено в поле для подальшого щеплення 66,9 тис. шт. сіянців, зокрема (в тис. шт.): шипшини 43,0, абрикосу 7,0, аличі 4,5, яблуні на сіянцях 1,0, яблуні на вегетативних підщеплах М-9, ММ-106 54–118 всього 5,5, антипки 0,6, вишні 1,0, черешні 0,5, груші 3,6, айви 0,2; висаджено в поле на подальше дорошування сіянців декоративних культур — всього 0,8 тис. шт., зокрема барбарису 0,3, глоду м’якуватого 0,2, аронії 0,3; для вирощування штаблів висаджено підщеп — всього 0,76 тис. шт., зокрема клену 0,15, шовковиці 0,28, верби 0,21, берези 0,12; висаджено в поле на дорошування рослин з забезпеченням умов краплинного зрошення — всього 13 тис. шт., зокрема відсадків фундука 12, сіянці гінкго дволопатевого

0,5, сіянці магнолії Кобус 0,5; висаджено вкоріненних живців з установок штучного туману в поле на дорощування — всього 6,9 тис. шт., зокрема (в тис. шт.): ялівцю 4,2, туї західної «Даніка» 1,8, самшиту 0,9; продовжено вивчення впливу складу субстрату, об'єму контейнерів, додавання абсорбентів, умов підживлення та притінки на ріст і розвиток рослин в контейнерному способі вирощування. в контейнери висаджено навесні — 1,1 тис. шт., 23 таксонів та в літній період — 4,74 тис. шт. 44 таксонів; тривають дослідження з вивчення строків щеплення, сумісності підщепи і прищепи, висоти штамбу, кількості місць щеплень на одній рослині, строків заготівлі живців та умов їх зберігання. Виконано роботи із щеплення декоративних форм рослин на штамбах всього 1,001 тис. шт., зокрема (в тис. шт.): сакури 'Роял Бургунд' 0,03, сакури 'Рання' 0,015, 'Плакуча' 0,055, 'Канзан' 0,05, верби ('Цільнолиста', 'Піщана', 'Плакуча') 0,025, клену ('Кулевидний', 'Пурпуровий') 0,089, ялини ('Блакитна' 'Колюча', 'Inversa') 0,14, ясену ('Плакучий', 'Манний') 0,06, берези ('Крупнолиста', 'Плакуча', 'Червонолиста') 0,034, горобина 'Плакуча' 0,044, яблуні плакучої ('Пурпурова', 'Ягідна', 'Зонтична') 0,041, форм ліщини ('Золотиста', 'Плакуча', 'Конторта') 0,16, софори ('Плакуча') 0,015, шовковиці ('Куляста', 'Плакуча', 'Плодова') 0,095, робінії ('Куляста') 0,135, катальпи ('Куляста') 0,02, луїзіанії 0,051, в'язу ('Плакучий', 'Пістрівий') 0,064; здійснено вегетативне розмноження малопоширених цінних декоративних рослин способом живцювання стебловими зеленими, здерев'янілими та комбінованими живцями в умовах установок дрібнодисперсного зволоження всього 190 тис. шт., зокрема (в тис. шт.): троянд 9 груп 95 сортів 101,8, туї західної та її форм 12 таксонів — 17,1, туї гігантської 2 таксонів — 1,0, ялівцю 17 таксонів — 13,2, мікробіоти 1,3, кіпарисовика 8 таксонів — 2,5, тису ягідного 3 таксонів — 4,1, ялини 2 таксонів — 1,2, декоративних кущових рослин листяних порід 60 таксонів — 22,8, самшиту 5 таксонів — 8,6, витких рослин 10 таксонів — 5,9, плодових рослин — 1,7, фундука — 0,6, багаторічних трав'янистих рослин 10 таксонів — 3,5, вегетативної підщепи для кісточкових порід — «Пуміселент», «Пізела», «Колт» — 4,7 тис. шт.; заготовлено живці для проведення окулірування, зокрема здійснено експедиційні поїздки по фермерських господарствах, до інституту помології ім. Л. П. Симиренка, науково-дослідних

господарств та садівників-аматорів, а також пошук та відновлення втрачених сортів народної селекції; проведено окулірування декоративних та плодових рослин на ділянках площею 2 га всього 67 тис. шт., зокрема (в тис. шт.): троянд (8 груп, 55 сортів) — 22, яблуні (13 сортів) — 6,1, аличі (2 сортів) — 0,4, абрикосу (6 сортів) — 0,7, черешні (11 сортів) — 2,8, вишні (5 сортів) — 1,6, груші (6 сортів) — 0,8, сливи (7 сортів) — 2,8, персика (7 сортів) — 1,8, бузку (6 сортів) 0,48; зібрано 152,2 кг насіння, зокрема шипшини — 25 кг, аличі — 16, абрикосу — 60, яблуні — 2, груші — 2, вишні — 10, черешні — 1,5, антипки — 4, бирючини — 1, робінії — 0,2, бузку — 0,5, ялини колючої — 0,2, півонії деревовидної — 1, айви звичайної — 0,1, модрина — 0,1, липи — 5, горобини — 3, аронії — 0,3, шовковиці — 0,1, в'язу — 0,1, карагани — 0,3, буку лісового — 3, дерену — 6, катальпи — 0,1, клену — 2, глоду — 0,5, ліщини деревовидної з плюскою — 10.

Протягом 2013 року НДП «Софіївка» виступив організатором та співорганізатором трьох наукових зібрань: Міжнародної наукової конференції «Розвиток горіхового бізнесу в Україні», організованої спільно з Всеукраїнською Громадською Організацією «Українська горіхова Асоціація» (30–31 травня, м. Умань, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України), Наукової конференції молодих дослідників «Теоретичні та прикладні аспекти збереження біорізноманіття» спільно з радою молодих учених Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України (4–7 червня, м. Умань, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України), Міжнародної наукової конференції «Селекційно-генетична наука і освіта» спільно з Уманським національним університетом садівництва та Українським товариством генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова (18–20 березня, м. Умань, Уманський національний університет садівництва). Продовжувалась робота постійнодіючого науково-практичного семінару «Автохтонні та інтродуковані рослини». Співробітники «Софіївки» взяли участь у 29 наукових заходах та зібраннях, з яких 10 за межами України. У 2013 році вийшло з друку 112 науково-методичних праць, з них 6 брошур, 28 статей у фахових вітчизняних та 6 у зарубіжних виданнях, 74 тези доповідей на конференціях.

Рум'янок Ю.О. під керівництвом доктора біологічних наук, члена-кореспондента НАН України,

професора І. С. Косенка захистив кандидатську дисертацію на тему: «Види роду *Celtis* L., їх біологія та інтродукція в Правобережному Лісостепу України» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 03.00.05-ботаніка.

До аспірантури Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України у 2013 році було прийнято двох осіб — з відривом та без відриву від виробництва, 3 особи завершили навчання в аспірантурі НДП «Софіївка». Отже, на кінець 2013 року в аспірантурі НДП «Софіївка» навчається 9 осіб, троє осіб є здобувачами Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України і двоє співробітників «Софіївки» є здобувачами Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України.

Протягом року здійснено 10 експедиційних виїздів: по території Уманського р-ну Черкаської області та Ульяновського р-ну Кіровоградської області з метою дослідження популяцій рідкісних видів рослин — представників степових фітоценозів та реінтродукції рідкісних видів, до Національного природного парку «Гуцульщина» (Івано-Франківська обл.) з метою дослідження лучної рослинності в складі міжнародної українсько-словацької експедиції; до Північного Криму з метою дослідження та інтродукції *Monochoria korsakowii* Regel et Maack по долині р. Сіверський Донець (Харківська обл.) з метою дослідження фітоінвазії *Pistia stratiotes* L., по долині р. Дніпро (м. Київ) з метою збору садивного матеріалу водних рослин, до Львівського ботанічного саду, Інституту помології ім. Л. П. Смиренка НААН та Арборетуму Болестрашице (республіка Польща) з метою поповнення колекційного фонду парку.

Протягом 2013 року науковцями парку було залучено до інтродукційного випробування 210

таксонів, з яких 39 деревних та кущових рослин і 171 трав'янистих.

Починаючи з 2006 року в публікаціях щодо колекційного фонду НДП «Софіївка» наводилися помилкові дані — понад 3 тис. таксонів. За результатами останньої інвентаризації, проведеної у 2013 році, було встановлено, що колекція сортів троянд врахована у ньому двічі. Таким чином, станом на кінець 2013 року колекція рослин Національного дендропарку «Софіївка» нараховує 2873 видів та внутрішньовидових таксонів, в тому числі 1870 деревних та кущових і 1003 трав'янистих рослин.

Насінневою лабораторією проведено обмін насінням з ботанічними установами України і зарубіжжя (отримано 75 зразків з ботанічних установ України та 216 зразків із закордону); Видано Index Seminum (Список насіння, пропонуваного на обмін Національним дендрологічним парком «Софіївка») 2013–2014 років. Науковим гербарієм (SOF) Зібрано гербарій представників колекції трав'янистих багаторічників НДП «Софіївка» НАН України — 54 аркуші, зібрано гербарій природної флори України з експедиційних виїздів у Черкаську, Кіровоградську, Івано-Франківську обл. — 130 аркушів; зібрано гербарій флори Національного парку «Цирцео» (Італія) — 27 аркушів; поповнено гербарну колекцію матеріалами представників *Liriodendron tulipifera*, зібраними в дендрологічному парку «Асканія-Нова» та Нікітському ботанічному саду. Станом на кінець 2013 року гербарний фонд дендропарку нараховує близько 8,5 тис. зразків.

До чергового збірника наукових праць Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України «Автохтонні та інтродуковані рослини» увійшло 24 статті, підготовлених науковцями парку за результатами їх наукових досліджень, а також праці фахівців з інших наукових установ України, ближнього та дальнього зарубіжжя.

Головний редактор Збірника
Директор Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України,
чл.-кор. НАН України,
д. б. н., професор

І. С. Косенко